

Handläggare
Sören Bernhardtz
Telefon: 08 508 33 579

Till
Utbildningsnämnden
2017-04-06

Yttrande över ansökningar om godkännande av huvudman för fristående gymnasieskolor och gymnasiesärskolor i Stockholms stad och län.

Svar på remiss från Skolinspektionen.

Förvaltningens förslag till beslut.

Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som yttrande till Skolinspektionen.

Tony Mufic
Utbildningsdirektör

Karin Hedman
Avdelningschef

Sammanfattning

Skolinspektionen har till Stockholms stad remitterat 40 ansökningar om godkännande av huvudman för fristående gymnasieskolor, i Stockholms stad och län från läsåret 2017/2018. Ansökningarna omfattar 7 057 elevplatser vid full utbyggnad, varav 3 906 platser i Stockholm. Därutöver har en ansökan om godkännande som huvudman för fristående gymnasiesärskola, totalt 36 elevplatser i staden, inkommit.

Sammantaget innebär 2017 års ansökningar en ökning med 4 695 platser i länet varav 1 940 i Stockholm. Förvaltningen vill framhålla att om de inkomna ansökningarna leder till etablering i den storleksordning som ansökningarna avser, så får det synnerligen negativa konsekvenser för redan etablerade skolor, oavsett huvudman. Det rör sig om ekonomiska, pedagogiska och organisatoriska konsekvenser för skolhuvudmännen. I första hand påverkas de skolor som redan idag har ett svagt söktryck.

Bakgrund

Skolinspektionen prövar ansökningarna om godkännande att etablera fristående gymnasieskolor och gymnasiesärskolor. Det är Skolinspektionens uppgift att bedöma om den sökande huvudmannen har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för

utbildningen och om etableringen inte innebär påtagliga negativa konsekvenser såväl från start som på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. Skolinspektionen tar i sin bedömning även hänsyn till om utbildningen tillför något nytt till det utbud av utbildningar som redan finns i kommunen.

Lägeskommunen ges möjlighet att yttra sig, vilket för Stockholms del i 2017 års ansökningar innebär att yttrandet omfattar 26 ansökningar, varav en gäller gymnasiesärskola. När ansökan avser en fristående gymnasieskola skickas ansökan även till närliggande kommuner. För 2017 har 15 ansökningar gällande etablering i närliggande kommuner inkommit. Flertalet av dessa ansökningar avser etablering i Solna kommun.

Stadens yttrande ska innehålla en beskrivning av friskole-etableringens ekonomiska, organisatoriska och pedagogiska konsekvenser som kan uppstå på såväl kort som lång sikt vid start av sökandens planerade utbildning. Med lång sikt avses cirka fem-sex år.

För att Skolinspektionen ska kunna göra en helhetsbedömning bör kommunen även bifoga följande:

1. En befolkningsprognos över kommunens 16-åringar de kommande fem åren.
2. En sammanställning över vilka kommunala och fristående gymnasieskolor i kommunen som idag erbjuder de sökta programmen och inriktningarna.
3. Uppgift om antalet befintliga utbildningsplatser på respektive sökt program och inriktning vid kommunala respektive fristående gymnasieskolor i kommunen.
4. Uppgift om kommunen avser att erbjuda sökt/a program och inriktning/ar läsåret 2017/2018 samt om möjligt läsåret 2018/2019.
5. Uppgift om vilka kommuner/förbund kommunen har samverkansavtal med.

Under maj 2017 kommer Skolinspektionen att begära in 2017 års slutliga antagningsstatistik till gymnasieskolan.

Staden har valt att yttra sig i ett samordnat remissvar¹.

¹ 2017:820, 2017:981, 2017: 972, 2017:1 031, 2017:613, 2017:971, 2017:1 104, 2017:657, 2017:825, 2017:934, 2017:955, 2017:843, 2017:858, 2017:1 042, 2017:1 041, 2017:930, 2017:1 054, 2017:1 079, 2017:766, 2017:171, 2017:1 099, 2017: 888, 2017:897, 2017:879. 2017:769, 2017:1070.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för utveckling och samordning i samverkan med gymnasieavdelningen.

Ärendet

Den slutliga gymnasieantagningen år 2016 visade på ett överskott på 3 127 elevplatser på de nationella programmen i länet, varav 1 817 på yrkesprogram och 1 310 på högskoleförberedande program. Även den preliminära antagningen 2017 visar på ett stort överskott av platser oavsett högskoleförberedande program eller yrkesprogram. För de fristående skolorna har alla program ett överskott på utbildningsplatser. För de kommunala gymnasieskolorna visar den preliminära antagningen 2017 ett överskott på samtliga högskoleförberedande program med undantag för naturvetenskapsprogrammet och estetiska programmet. På samtliga yrkesprogram är det ett överskott av utbildningsplatser.

I tretton av de remisser Skolinspektionen översänt till Stockholms stad 2017 planerar huvudmän om utökning av verksamheten och nio remisser gäller ansökan om nystart. Tre av ansökningarna avser godkännande som huvudman för nationellt godkänd idrottsutbildning, NIU, med 36 utbildningsplatser, som alla är kopplade till ett högskoleförberedande program vid Stockholms idrottsgymnasium och rör idrotterna badminton, klättring och fäktning.

I 2017 års ansökningar vill huvudmännen i stor utsträckning starta högskoleförberedande program (cirka 70 procent av elevplatserna). Ekonomiprogrammet, teknikprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet och naturvetenskapsprogrammet har flest ansökningar. På de yrkesförberedande programmen finns flest ansökningar på handels- och administrationsprogrammet, barn- och fritidsprogrammet samt el- och energiprogrammet.

En av huvudmännen vill starta gymnasiesärskola i Stockholm med elevplatser inom de nationella programmen Administration, handel och varuhantering samt Hälsa, vård och omsorg.

Gymnasieskolan

Remitterade ansökningar inför läsåret 2017/2018

Totalt har Skolinspektionen remitterat 40 ansökningar till Stockholms stad. Av dessa utgör 25 ansökningar godkännande av huvudman för fristående gymnasieskola i Stockholms stad – totalt 3 906 elevplatser. Ansökningarna i övriga länet, 15 stycken, omfattar 3 130 elevplatser.

Antalet ansökningar om att starta fristående gymnasieskola eller att utöka redan befintligt programutbud har ökat kraftigt jämfört med 2016. Vid föregående ansökningstillfälle var det totala antalet ansökningar 26 stycken och omfattande drygt 2 000 elevplatser.

Flertalet av årets ansökningar rör utökning av redan befintlig verksamhet i Stockholm. Av dessa ansöker en huvudman godkännande som huvudman för nationellt godkänd idrottsutbildning, NIU, i Stockholm. Nio av ansökningarna avser start av ny gymnasieskola. Vid full utbyggnad skulle antalet elevplatser öka med 3 906 i staden.

Av de 15 ansökningar som gäller kranskommunerna berör tolv ansökningar start av ny gymnasieskola och tre utökning av befintlig verksamhet, vilket sammantaget motsvarar 3 151 elevplatser. Majoriteten av ansökningarna i länet avser etablering i Solna kommun. En övervikt av dessa ansökningar gäller högskoleförberedande program, sammantaget 2 404 elevplatser.

Fördelning av antal elevplatser vid 2017 års ansökningar i Stockholm och övriga kommuner i länet, antal elevplatser.

Inom parentes anges antal elevplatser vid 2016 års ansökningar

	Stockholm	Kranskommuner (utöver Stockholm)	Summa utbildnings- platser
Yrkesprogram	1 248 (234)	747 (54)	1 995 (288)
Högskoleförberedande program	2 659 (1732)	2 404 (342)	5 062 (2074)

Källa: Remitterade ansökningar till Stockholms stad

En sammanställning av remitterade ansökningar finns i bilaga 1.

I bilaga 2 visas antalet elevplatser uppdelat på program och inriktning de sökande huvudmännen önskar starta i staden och i kranskommunerna.

Studievägsutbudet i Stockholm.

Utbildningsnämnden i Stockholm fastställde den 22 september 2016 studievägsutbudet i gymnasieskolan läsåret 2017/2018. Beslutet fastställer antal platser per program och inte per inriktning. För läsåret 2017/2018 fastställdes totalt 7 165 elevplatser, varav 811 elevplatser inom yrkesprogrammen, 4 500 platser i de högskoleför-

beredande programmen och 1 854 elevplatser i introduktionsprogrammen. Nämndens beslut finns i bilaga 3.

Med undantag för inriktningen Produktionsteknik på teknikprogrammet erbjuds samtliga inriktningar på de högskoleförberedande programmen i stadens kommunala skolor.

För yrkesprogrammen erbjuds inte alla inriktningar. Nedan anges vilka inriktningar de kommunala gymnasieskolorna erbjuder på respektive program:

- Bygg och anläggning:
Husbyggnad, Måleri, Plåtslageri, Mark och Anläggning
- Barn och fritid:
Pedagogiskt arbete
- El- och energi:
Automation, Dator- och kommunikationsteknik,
Elteknik
- Fordon och transport:
Transport, Lastbil och mobila maskiner, Personbil
- Handel och administration:
Administrativ service

Skolinspektionen efterfrågar en sammanställning över de skolor i staden, kommunala och fristående, som erbjuder de sökta programmen och inriktningarna. En sammanställning över detta finns i bilaga 4 och i bilaga 6 finns antal platser per program och inriktning.

Samverkansavtal - gemensam gymnasierregion i Stockholms län

För ungdomar som bor i någon av Stockholms läns 26 kommuner samt i Håbo kommun är det fritt att söka en gymnasieskolas nationella program inom alla dessa kommuner.

Avtalet gör att alla elever i regionen kan söka till, och antas på lika villkor, till samtliga gymnasieskolor i regionen.

År 2015 tecknades ett nytt samverkansavtal med mål om att öka samverkan kring det gemensamma gymnasieutbudet. Syftet är att förbättra balansen mellan utbud och efterfrågan.

Enligt Kommunförbundet Stockholms län (KSL) antogs 42 procent av eleverna i länet 2016 vid fristående gymnasieskolor och 27 procent vid gymnasieskolor i andra kommuner. Det innebär sammantaget en ökning med en procent jämfört med föregående år.

Antal elevplatser i samverkansområdets kommuner och lediga platser efter den slutliga antagningen 2016

Utbudet av gymnasieskolor och elevplatser är stort inom samverkansområdet. Enligt statistik från gymnasieantagningen Stockholms län fanns 2016 ett utbud på totalt 25 400 utbildningsplatser på nationella program i länet. Av dessa erbjöds 13 679 vid kommunala skolor och 11 721 vid fristående skolor. Den slutliga antagningen i juni 2016 visade ett överskott på cirka 3 000 platser i de nationella programmen i länet.

Överskott av utbildningsplatser efter den slutliga antagningen 2016.

Program	Totalt antal lediga platser i Stockholms län. (kommunala och fristående)	därav i Stockholms kommunala skolor
EK	87	0
ES	351	25
HU	2	0
SA	322	1
NA	274	0
TE	128	0
BA	272	10
BF	74	0
EE	221	0
FT	183	0
HA	200	0
HV	255	13
VO	157	0
VF	171	3
RL	146	0
NB	126	0
HT	116	0
IN	22	0

Källa: Enheten för vägledning och antagning

På de högskoleförberedande programmen var överskottet 1 190 elevplatser och på yrkesprogrammen 1 969.

Yrkesprogram

Andelen Stockholms elever som i sitt förstahandsval 2017 söker till yrkesprogram har fortsatt att minska. År 2017 var andelen 15,2 procent att jämföra med föregående års 16 procent.

Antal elevplatser på yrkesprogram som utbildningsnämnden beslutade inför läsåret 2015/2016 och den faktiska beläggningen.

Yrkesprogram	Platser 2016	Beläggning åk 1 (%)
Barn- och fritidsprogrammet	32	88
Bygg- och anläggningsprogrammet	30	80
El- och energiprogrammet	121	100
Fordons- och transportprogrammet	70	89
Handels- och administrationsprogrammet	26	88
Hantverksprogrammet	68	82
Hotell- och turismprogrammet	64	83
Naturbruksprogrammet	67	84
Restaurang- och livsmedelsprogrammet	149	87
VVS- och fastighetsprogrammet	25	64
Vård- och omsorgsprogrammet	64	100

Källa: Utbildningsförvaltningen

Av sammanställningen framgår att endast två av programmen hade en beläggning på över 90 procent. VVS - och fastighetsprogrammet har den lägsta beläggningen, medan övriga program ligger på 80-89 procents beläggning.

För samtliga yrkesprogram krävs en gruppstorlek på minst 20 elever för att säkerställa en god kvalitet. När undervisningsgrupperna blir för små samordnar skolorna organisationen med relevanta introduktionsprogram. Risken med samläsning med för stor andel elever i introduktionsprogrammen är att undervisningskvaliteten riskerar att försämrans.

Högskoleförberedande program

För de högskoleförberedande programmen är elevvolymerna i Stockholm och inom samverkansområdet så stora att förutsättningen att i stadens kommunala gymnasieskolor bedriva utbildning nästan inte påverkas av konkurrens från fristående eller andra kommunala huvudmän.

Antal elevplatser på högskoleförberedande program beslutade av utbildningsnämnden läsåret 2015/2016 och den faktiska beläggningen.

Högskoleförberedande program	Platser 2016	Beläggning åk 1 (%)
Ekonomiprogrammet	544	99
Estetiska programmet	327	92
Humanistiska programmet	127	102
Naturvetenskapsprogrammet	1233	100
Samhällsvetenskapsprogrammet	1193	99
Teknikprogrammet	384	98

Källa: Utbildningsförvaltningen

Av sammanställningen framgår att de kommunala gymnasieskolorna har haft en god beläggningsgrad.

År 2016 godkände Skolinspektionen 15 ansökningar om nystart eller utökning av verksamheten i Stockholm. Detta innebär att utbudet för läsåret 2016/2017 ökar med cirka 700 utbildningsplatser. Detta kan ställas mot att antalet 16-åringar i staden ökade från 8 676 till 8 844 mellan 2016 och 2017.

Söktryck 15 februari 2017

Sammanställningen nedan visar det utbud av elevplatser som planeras i årskurs 1 höstterminen 2017 och antal elever som sökt respektive program. Antal sökande avser sådana med preliminär behörighet under första ansökningsperioden, januari-februari 2017, oavsett hemkommun. Kursiverad text visar de program som har ett överskott i förhållande till planerat antal platser och preliminärt behöriga förstahandssökande.

Antal utbildningsplatser jämfört med preliminärt behöriga förstahandssökande 2017

Kommunala skolor i Stockholms stad			Fristående skolor belägna i Stockholms stad		
Program	Planerat antal platser	Antal förstahandssökande	Program	Planerat antal platser	Antal förstahandssökande
EK	801	705	EK	1374	1290
ES	326	354	ES	1019	588
HU	130	78	HU	61	35
SA	1403	1050	SA	1472	1036
NA	1357	1425	NA	1127	985
TE	491	392	TE	637	569
BA	30	24	BA	100	19
BF	32	14	BF	79	24
EE	164	90	EE	302	156
FT	70	51	FT	106	32
HA	32	15	HA	326	107

VO	64	47	VO	163	35

Källa: Gymnasieantagningen

Av sammanställningen framgår att den preliminära antagningen visar på ett stort överskott på platser oavsett högskoleförberedande program eller yrkesprogram.

Särskilt tydligt är att de fristående skolorna har ett överskott av utbildningsplatser på samtliga program. De kommunala skolorna har ett överskott på utbildningsplatser med undantag för estetiska programmet och naturvetenskapsprogrammet. Även den slutgiltiga antagningen 2016 visade på ett stort överskott av utbildningsplatser, vilket framgår av tidigare sammanställning.

Förändring mellan preliminär antagning och slutlig antagning

Den första ansökningsperioden avslutades den 15 februari 2017.

Den slutliga antagningen blir klar i juli 2017 och publiceras på

www.gymnasieantagningen.se.

Gymnasiesärskola

Beskrivning av remitterade ansökningar till gymnasiesärskolan inför läsåret 2017/2018

Skolinspektionen har till Stockholms stad remitterat en ansökan om utökning av befintligt programutbud vid en fristående gymnasiesärskola. Inom de nationella programmen Administration, handel och varuhantering samt Hälsa, vård och omsorg önskar en huvudman utöka verksamheten med 36 elevplatser i Stockholm.

Nuvarande organisation av gymnasiesärskolan i Stockholms stad

Inför läsåret 2016/2017 finns fem fristående gymnasiesärskolor och fyra kommunala gymnasiesärskolor i staden.

Studievägsutbud i Stockholms stads gymnasiesärskolor

Utbildningsnämnden beslutade den 22 september 2016 om studievägsutbudet i gymnasiesärskolan med totalt 108 elevplatser inklusive Individuella programmet med 25 platser.

Sammanställningen nedan visar beslutat antal elevplatser per program, läsåret 2017/2018.

Programmet för	Platser
Administration, handel och varuhantering	10
Estetiska verksamheter	10
Fastighet, anläggning och byggnation	10
Fordonsvård och godshantering	5

Hantverk och produktion; inriktning finsnickeri	3
inriktning florist	5
inriktning frisör	3
Hotell, restaurang och bageri	12
Hälsa, vård och samhälle	10
Samhälle, natur och språk	10
Skog, mark och djur	5
Totalt	83
Individuella programmet	25
Sammanlagt	108

Källa: Utbildningsnämnden

Samverkansavtal saknas

Samverkansavtal i länet motsvarande det för gymnasieskolan saknas, men ett elevutbyte existerar. Innevarande läsår går 316 elever i kommunala gymnasiesärskolor i staden.

Söktryck 15 februari 2017

En av årets ansökningar gäller en utökning av verksamheten med 18 elevplatser på det nationella programmet Administration, handel och varuhantering samt 18 elevplatser på det nationella programmet Hälsa, vård och omsorg.

Idag bedrivs det nationella programmet Administration, handel och varuhantering detta program på tre gymnasiesärskolor, en kommunal och två fristående i Stockholm. Det nationella programmet Hälsa, vård och omsorg bedrivs på två gymnasiesärskolor, en kommunal och en fristående i Stockholm.

Den preliminära antagningen 2017 visar att en förstahandssökande finns till de tio utbildningsplatser som kommunen erbjuder på det nationella programmet Administration, handel och service.

Det nationella programmet Hälsa, vård och omsorg bedrivs idag vid en kommunal och en fristående gymnasiesärskola. Till de tio platser som kommunen erbjuder finns fyra förstahandssökande.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Etablering av fristående gymnasieskolor

Under flera år har det funnits en överkapacitet på gymnasieskolorna inom Stockholms län och stad. Som en följd av detta har Stockholms stad fortlöpande minskat antalet platser i de kommunala gymnasieskolorna.

Samverkansavtalet mellan länets kommuner har även målsättningen att förbättra balansen mellan utbud och efterfrågan.

Totalt fanns ett utbud på 25 400 elevplatser i Stockholms län vid gymnasieansökningen 2016. Efter den slutliga antagningen fanns en överkapacitet på mer än 3 100 elevplatser i länet, varav 52 platser i kommunala gymnasieskolor i Stockholms stad. Överskottet av utbildningsplatser kan ställas mot att det totala antalet 16-åringar i Stockholms stad då var knappt 8 200.

Denna ansökningsomgång önskar många huvudmän starta högskoleförberedande program. I Stockholms stad ansöker huvudmän om att starta 2 658 elevplatser och ytterligare 2 404 elevplatser i andra kommuner i länet. Förvaltningens bedömning är att det i närtid inte finns något behov av nya utbildningsplatser, i den storleksordning som ansökningarna avser, på högskoleförberedande program i Stockholm. Det finns redan nu ett stort utbud och en överkapacitet i både fristående och kommunala gymnasieskolor, vilket kan leda till ekonomisk instabilitet på skolor med lågt söktryck.

Sammantaget avser godkännande av huvudman för nationellt godkänd idrottsutbildning, NIU, 36 utbildningsplatser i Stockholm. Samtliga utbildningsplatser i Stockholm är kopplade till ett högskoleförberedande program vid Stockholms idrottsgymnasium och rör idrotterna fäktning, klättring och badminton. Förvaltningens bedömning är att sökta NIU-utbildningar berikar utbildningsutbudet för elever i Stockholms stad.

Antal ansökningar om att starta yrkesprogram har ökat sedan föregående år. Bland årets ansökningar önskar huvudmän starta 1 248 elevplatser i staden och 747 i övriga delar av länet. Förvaltningen anser att det saknas skäl för att utöka redan befintliga utbildningsplatser på yrkesprogram. En sådan utökning kommer att få negativa konsekvenser för redan etablerade gymnasieskolor, oavsett huvudman. I förlängningen blir det till sist den enskilda eleven som drabbas.

Förvaltningen bedömer därför att behovet av utbildningsplatser, oavsett program eller inriktning, redan idag är väl tillgodosett. Vidare bedömer förvaltningen att årets ansökningar inte tillför något nytt till befintligt utbildningsutbud.

Förvaltningen vill avslutningsvis påtala vikten av att Skolinspektionen prövar om de ansökande skolorna har säkerställt tillgången till idrottshallar. Förvaltningen vill också framföra vikten

av att etablering av nya skolor bör ske i lokaler som inte exkluderar personer med funktionsnedsättning.

Etablering av fristående gymnasiesärskolor

En av huvudmännen vill utöka verksamheten med totalt 36 elevplatser på de nationella programmen Handel, administration och varuhantering respektive Hälsa, vård och omsorg. I förhållande till vad söktrycket visar i februari 2017 finns redan idag ett överskott på utbildningsplatser.

Förvaltningens bedömning är att det inte finns behov av ytterligare platser i gymnasiesärskolan för stadens elever. Ett ökat utbud av platser kommer att negativt påverka de gymnasiesärskolor som redan nu har ett svagt söktryck.

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som yttrande till Skolinspektionen.

Bilagor

1. Sammanställning av remitterade ansökningar 2017.
2. Sammanställning av antalet elevplatser i årets ansökningar uppdelat på program och inriktning i staden och länet.
3. Beslutat studievägsutbud i Stockholms gymnasieskolor 2017/2018.
4. Kommunala och fristående gymnasium som erbjuder sökta program och inriktningar.
5. Befolkningsprognos över kommunens 16-åringar.
6. Planerat antal utbildningsplatser, kommunala och fristående gymnasieskolor, per program och inriktning.